

ОСНОВИ ЮНАЦЬКОГО СПОРТУ

УДК 796.323.2

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ТЕХНІЧНОЇ ТА ІГРОВОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ЮНИХ БАСКЕТБОЛІСТІВ

Артеменко Т.Г.

Класичний приватний університет, м. Запоріжжя

Анотація. Вивчена проблема визначення рівня ігрової підготовленості юних баскетболістів. В експерименті взяли участь баскетболіст у віці 10-12 років, учасники чемпіонату України (ВЮБЛ). У дослідженні використовувалися педагогічне спостереження за спортсменами в іграх і вивчення протоколів змагань, що дозволило виявити перелік показників їх ігрової успішності.

Ключові слова: юний баскетболіст, показники, успішність, психологічні властивості і якості.

Постановка проблеми. Як правило, багато спортсменів, які досягли видатних результатів у великому спорті, на початковому етапі підготовки не мали високих спортивних досягнень, і навпаки, подаючи прекрасні надії в юнацькому віці так і не досягли вершин у спортивному житті [3, 4]. Такі факти підтверджують думку Поплавського Л.Ю. про те, що ще недостатньо вивчено і тому залишається актуальною проблема визначення на етапі початкової підготовки перспективності спортсмена в даному виді спорту [1, 5]. Для визначення здібностей спортсмена у даному виді спорту необхідно мати об'єктивну інформацію не тільки о рівні успішності розвитку фізичних якостей і оволодіння технічними навичками та вміннями, але й проявлення їх у безпосередньо у грі. Це є важливим тому, що вже у віці 10—12 років ми можемо спостерігати особистісні якості які притаманні баскетболістам високої кваліфікації.

З 2006 по 2010 р. дослідження проводилося у відповідності зі Зведеним планом НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2006—2010 рр.» Міністерства України у справах сім'ї, молоді і спорту в рамках теми 2.4.6. «Психологічні проблеми підготовки та розвитку суб'єктів спортивно-педагогічної діяльності у галузі фізичного виховання і спорту» (номер державної реєстрації 0106U010780).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Узагальнюючи думку фахівців Л.В. Волкова, В.І. Воронової, О.Р. Блакитній досліджували питання відбору в дитячому спорті [6], а також власні спостереження за підготовкою баскетболістів [1], зробили припущення, що у визначенні

перспективності баскетболістів необхідно керуватися конкретним рядом показників, що характеризують у особистості здібності до інтелектуального розвитку, тип мислення, агресивність, особистісну тривожність, вольові якості, характеристики уваги.

Однак рівень прояви важливих для баскетболістів особистісних показників необхідно визначати у взаємозв'язку з показниками їх технічної та ігрової підготовленості [6].

Існуючі педагогічні тести для визначення зростання спортивної майстерності не відображають участь у грі баскетболістів до 11 літнього віку [2]. При цьому проводяться офіційні змагання для дітей 7—8 років — з міні-баскетболу; для 9—10 років — Всеукраїнська юнацька баскетбольна ліга (ВЮБЛ) і міжнародні змагання [2, 3]. Тому існує необхідність урахування цього виду підготовки, як важливого для тренувального процесу, так і для виявлення особистісних психологічних показників.

Мета і завдання роботи. Метою дослідження є обґрунтування показників ігрової підготовленості юних баскетболістів 10—12 років на етапі початкової підготовки у зв'язку з важливими особистісними якостями баскетболістів для подальшого розвитку їх спортивної майстерності. Завдання нашого дослідження полягали в наступному: вивчити спеціальну літературу, присвячену проблемі педагогічного спостереження у грі за баскетболістами 10—12 років; провести педагогічне спостереження за спортсменами в офіційних іграх і вивчити протоколи змагань; розробити критерії оцінки ігрової успішності юних баскетболістів.

Для досягнення поставленої мети використовувалися наступні методи досліджень: теоретичний аналіз даних спеціальної літератури і досвіду передової практики; педагогічне спосте-

реження (техніко-тактичні дії баскетболістів в іграх); метод експертних оцінок; метод статистики (кореляційний аналіз).

Результати дослідження. Рівень ігровий підготовленості баскетболістів визначався у відповідності з вимогами навчальною програмою освоєння технічних прийомів і дій, що є основним критерієм оцінки успішності освоєння і застосування ними баскетбольних умінь, навичок безпосередньо в ігрових ситуаціях.

Для дослідження рівня оволодіння баскетболістами ігрової підготовленості використовували показники, які обрані методом експертної оцінки. Ці показники фіксуються в процесі спостереження за виконанням певних техніко-тактичних дій баскетболістів в процесі змагань з міні-баскетболу, а саме: кількість кидків м'яча по кільцю, кількість проходів до кільця, кількість перехоплень і підборів, кількість втрат м'яча, кількість втрат гравця в захисті, точність попадання штрафних кидків, кількість точних передач.

У педагогічному тестуванні використовувалися показники, що характеризують успішність оволодіння основними видами підготовки, — фізичної і технічної. Перелік цих показників визначено навчальною програмою з баскетболу для дитячо-юнацьких спортивних шкіл 1 і 2 роки навчання [2].

У зв'язку із зазначеним були виявлені показники і розроблені протоколи спостереження ігрових дій баскетболістів у віці 10—12 років. У таблиці 1 наведено показники ігрової підготовленості, що спостерігаються на першому році навчання, а в таблиці 2 — на другому році. Оцінка спостережуваних дій проводилася за шестибальною системою.

Рівень успішності виконання освоєних техніко-тактичних прийомів у грі з міні-баскетболу визначався за показниками ігрової підготовленості. Серед показників ігрової підготовленості баскетболістів 10—12 років експерти, із запропонованого їм переліку, вибрали сім. Пропоновані для експертів показники вибиралися, виходячи з таких умов: 1) мета початкової спортивної підготовки — навчити дітей грати в баскетбол, створити такий рівень базової підготовки, який в подальшому забезпечить зростання спортивної майстерності; 2) завдання на першому році навчання — виявити здібності до занять баскетболом, на другому — визначити індивідуальні здібності.

На відмінному рівні показник кількості кидків м'яча у кошик на першому році майже такий як і на другому році навчання у 11—12 років, а саме — 9—10 разів, та відповідно 11 разів та більш. Кількість перехоплень м'яча і підборів для відмінного рівня на першому році навчання співпадає з вимогами на другому році навчання — 5 разів та більше за 19—21 хвилину гри на майданчику. Показник кількості втрат м'яча при передачі та дриблінгу на рівні 1 разу, є відмінним, як на першому році так і на другому році навчання баскетболу. А також найгірший цей показник однаковий як у 10 років так і у 12 років, та відповідає кількості на рівні 7 разів.

Показник втрат гравця у захисті під час гри на першому році навчання повинен відповідати рівню 5 разів, а на другому — не більш 3 разів.

Точні передачі, як показник, що характеризує наявність у баскетболіста тактичного мислення, вже на першому році навчання повинні відповідати рівню 11 разів, та на другому році на рівні не менш 17 разів.

Таблиця 1

Належні нормативи і оцінки показників ігрової підготовленості баскетболістів на етапі початкової підготовки (10-11 років) (у балах)

Спостережувані ігрові дії*	Бали					
	5	4	3	2	1	0
Кидки м'яча у кошик, кіл-ть	9-11	6-8	4-5	2-3	1	0
Проходи під кошик, кіл-ть	6 і більше	5	4-3	2	1	0
Перехоплення і підбори м'яча, кіл-ть	5 і більше	4	3	2	1	0
Втрата м'яча при передачі і дриблінгу, кіл-ть	1	2	3-4	5	6	7 і більше
Втрата гравця у захисті, кіл-ть	5 і менш	6	7	8	9	10 і більше
Точність штрафних кидків, %	40 і більше	30	25	15	10	5 і менш
Точні передачі м'яча, кіл-ть	11 і більше	10-9	8-7	6-4	3-1	0

Примітки. * — середній час участі у грі 19-21 хвилину (тут і далі)

Таблиця 2

Належні нормативи і оцінки показників ігрової підготовленості баскетболістів на етапі початкової підготовки (10-11 років) (у балах)

Спостережувані ігрові дії*	Бали					
	5	4	3	2	1	0
Кидки м'яча у кошик, кіл-ть	11 і більше	10-6	7-5	4-2	1	0
Загальна результативність, кіл-ть очок	10 і більше	9-6	5	4-3	2-1	0
Перехоплення і підбори м'яча, кіл-ть	5 і більше	4	3	2	1	0
Втрата м'яча при передачі і дриблінгу, кіл-ть	1	2	3-4	5	6	7 і більше
Втрата гравця у захисті, кіл-ть	3 і менш	4	5	6	7	8 і більше
Точність штрафних кидків, %	55 і більше	45	35	25	15	5 і менш
Точні передачі м'яча, кіл-ть	17 і більше	16-13	12-10	9-6	5-3	2 і менш

Обговорення. Показники ігрової підготовленості, вибрані для оцінки ефективності розвитку ігрових здібностей, відповідають вимогам технічної підготовленості баскетболістів у віці 10—12 років на етапі початкової підготовки. Експерти відзначали ті показники, які відображають кількість кидків м'яча по кільцю під час гри, які баскетболіст виконував в умовах, типових для атаки кільця з ближньої та середньої дистанції. Кидки м'яча по кільцю баскетболістом в ситуаціях, коли його партнер знаходиться в кращій позиції, і він може виконати йому передачу, визначалися як втрата м'яча. Цей показник також відображає рівень ігрового мислення, що вважається важливим для баскетболістів на всіх етапах багаторічної підготовки.

Одночасно результати педагогічного спостереження ігрових дій дозволяють виявити рівень оволодіння базовими тактичними вміннями та навичками. Цьому сприяють спостереження за такими показниками, як перехоплення і втрати м'яча.

Показник втрати гравця в захисті, характеризує вміння гравців переміщатися по майданчику за умови зорового контролю за кількома об'єктами одночасно (опікуваний суперник, гравець з м'ячем, ближній і дальній нападаючий і т.д.). Залежно від рівня розвитку антиципації, гравець приймає рішення про направлення свого переміщення, щоб використовуючи командні взаємодії, досягти максимально сприятливого результату, як в захисних діях, так і в нападі.

Найбільша різниця щодо вимог до ігрових дій на першому році навчання і другому ми спостерігали у перехопленні м'яча і підборі його (5 раз і більш), втрат м'яча при веденні і передачі (не більш 1 разу),

точні передачі (17 і більш разів) за умовний час проведення на майданчику (від 19 до 21 хвилини).

Це обумовлено на наш погляд тим, що ці показники характеризують не тільки фізичні здібності та технічні навички юних баскетболістів, але у комплексі з ними проявляють рівень тактичного мислення, передбачення ситуацій (антиципація), вірний розрахунок у виконанні певних дій та якості уваги (концентрація, розподіл, переключення).

Висновки. Вибрані показники для спостереження ігрових дій юних баскетболістів, на основі експертної оцінки, дозволили отримати об'єктивну інформацію об рівні їх техніко-тактичної підготовленості у зв'язку з важливими для баскетболістів особистісними якостями.

В результаті досліджень отримані також критерії оцінки ігрових дій юних баскетболістів 10—12 років, що дозволяє вносити корективи у навчально-тренувальний процес.

У віці 11—12 років починається спеціалізація у зв'язку з ігровим амплуа, тому актуальним продовженням нашої роботи буде розробка, на основі запропонованих нами показників успішності у грі, критеріїв відповідності баскетболістів до ігрового амплуа.

Список літератури

1. Артеменко Т.Г. Факторная структура личностных особенностей юных баскетболистов / Т.Г. Артеменко // IX Міжнародний науковий конгрес "Олімпійський спорт і спорт для всіх", Київ, 20-23 верес. 2005 р. : тези доповідей. — К. : Олімпійська література, 2005. — С. 99.

2. Баскетбол : навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл (групи початкової підготовки 1-го і 2-го років навчання) / програму підготували: А.Д. Леонов, А.І. Вальтін. — К., 1999. — 110 с.
3. Баскетбол для молодих игроков / [Бусета Х. М., Мондони М., Авакумович А., Килик Л.] ; пер. с англ. М. Давыдов. — Николаев : ЧП «Румянцева А.В.», 2006. — 358 с.
4. Волков Л.В. Спортивна підготовка молодших школярів / Л.В. Волков. — К.: «Освіта України», 2010. — 388 с.
5. Поплавський Л.Ю. Баскетбол / Л.Ю. Поплавський. — К. : Олімпійська література, 2004. — 289 с.
6. Юный баскетболист : пособие для тренеров / под ред. Е.Р. Яхонтова. — М. : Физкультура и спорт, 1987. — 175 с.

Надійшла до редакції 25.08.11 р.

Артёмко Т.Г. Критерии оценки технической и игровой подготовленности юных баскетболистов.

Изучена проблема определения уровня игровой подготовленности юных баскетболистов. В эксперименте приняли участие баскетболист в возрасте 10—12 лет, участники чемпионата Украины (ВЮБЛ). В исследовании использовалось педагогическое наблюдение за спортсменами в играх и изучение протоколов соревнований, что позволило выявить перечень показателей их игровой успешности.

Ключевые слова: юный баскетболист, личностные показатели, отбор, факторная структура, психологические свойства и качества.

Artemenko T.G. Evaluation criteria for technical and playing basketball readiness of young.

The study of personality psychological features of young basketball players that influence the formation of sports skills and gain value for selection in basketball at the stage of initial training. At this stage of preparation identified personal characteristics, which show significant correlation between the parameters of readiness at certain time intervals during the initial training.

Key words: young basketball player, personal performance, selection, factor structure, psychological characteristics and quality.

Сергієнко Л.П.

- S32 Практикум з психології спорту: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів фізичного виховання і спорту. — Харків: «ОВС», 2008. — 256 с. (МОН України, лист № 1-4/18-Г-1054 від 14 травня 2008 р.) ISBN 966-7858-51-0.

У навчальному посібнику викладено зміст практикуму з психології спорту та програми з даної навчальної дисципліни. У практикумі наведено короткий зміст лекцій. Фактично це конспекти лекцій, які особливо потрібні студентам заочного відділення та тим, хто навчається дистанційно. На практичних заняттях студентам пропонується виконання психологічних та дидактичних тестів. Навчальний посібник доцільно використовувати під час підготовки до семінарських занять, заліків та іспитів.

Навчальний посібник рекомендовано студентам вищих навчальних закладів освітнього напрямку «Фізичне виховання і спорт» та «Психологія». Може бути корисним для викладачів, фахівців у галузі психології, тренерів, спортсменів високої кваліфікації, широкого кола читачів.

Худолій О.М.

- X98 Загальні основи теорії і методики фізичного виховання: Навч. посібник. — 2-е вид., випр. — Харків: «ОВС», 2008. — 408 с.: іл. ISBN 966-7858-53-7.

У навчальному посібнику розглянуті загальні питання теорії фізичного виховання, а також теорія і методика розвитку рухових здібностей та навчання фізичним вправам.

Посібник рекомендовано викладачам і студентам факультетів фізичного виховання вищих педагогічних навчальних закладів III—IV рівня акредитації та вчителям фізичної культури середніх загальноосвітніх шкіл.